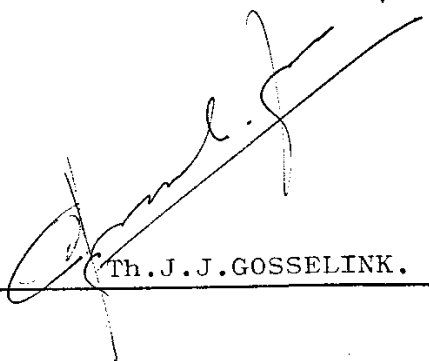

EEN DOCUMENTAIR VERHAAL OVER DE
STRIJD, WELKE IN MAAS EN WAAL
GESTREDEN IS IN DE JAREN '44-'45.

Th. J. J. GOSSELINK.

(Maas en Waal) in de periode 1944-1945.

1944.

- 3 Sept. Volgens geruchten vernemen wij dat de Duitsers uit België en Noord Frankrijk wegtrekken.
- 4 Sept. DOLLE DINSDAG:
Op de graafsebaan een lange file auto's met Duitsers, die via Nijmegen, Arnhem richting Duitsland vluchten:
- 5 Sept. In de voormiddag zware ontploffingen richting Den Bosch. We dachten dat de geallieerden al in Nederland waren, achteraf bleek dit echter niet waar te zijn. De Duitsers bliezen hun munitie in de Langstraat op, vandaar...
- 6 Sept. Om de Duitsers nog harder te laten lopen zegt "radio oranje" dat de Engelsen al in Breda zijn. De Duitse zender beweert, met evenveel stelligheid, het tegendeel.
- 9 Sept. In de dijkstraat stopt een kleine grijze auto, er stappen 4 Duitsers uit, die huis aan huis, elders gestolen kledingstukken trachten te verkopen. Af en toe wordt een zwervende Duitser gesignaleerd, Men laat dezen meestal "onderduiken".
- 13 Sept. Aan de "overkant" van de Waal worden stellingen gebouwd. Wij worden vandaag twee maal bezocht door Duitsers, zij roven alles wat van hun gading is uit de winkel, zelfs twee kleine kinderringetjes. Bij verschillende mensen aan de dijk nemen ze de verrekijker in beslag.
- 17 Sept. 's Morgens rond 10 uur grote activiteit van Engelse jagers. Met een geweldig vuur brengen ze alle afweer in de stellingen tot zwijgen.
Rond half twee 'smiddags komen zeer veel vliegtuigen over. De meesten blijken zweeftoestellen te zijn. Deze overtocht duurde wel tot 6 uur.
Over de radio, die wij op zolder verstopt hadden, ontvingen wij het bericht, dat het eerste luchtlandingsleger, ten zuiden van de Lek, geland was.

18 Sept.

Weer nieuwe luchtlandingen, hoofdzakelijk richting Grave.

Zeven Duitsers rijden hier rond in een vrachtauto, ze beschieten 'n parachutist die uit een brandend vliegtuig springt.

Vandaag worden de z.g. hoodkaarten uitgereikt.

19 Sept.

De ondergrondse ontvangt vandaag wapens.

's Middags komen hier twee Duitsers en vragen, overigens tevergeefs, om 'n auto. Ze worden meegelokt naar Wamel, ook daar geen auto.

Nu nemen ze van een motorrijder de motor af en rijden weg, worden overigens nog wel beschoten door de ondergrondse, maar ontkomen.

De Engelsen zijn al in Bergharen.

De huizen van Wed. van Est en veerbaas Bleidestein, te Wamel, worden in brand gestoken.

20 Sept.

De eerste Engelse tanks komen in Beneden-Leeuwen.

De Geallieerden worden geestdriftig begroet.

Iedereen tooit zich in oranje, er wordt vandaag ook niet gewerkt.

Vanuit Wamel wordt aan de Engelsen gemeld dat op de waal een sleep in aantocht is. Bij Wamel hebben gevechtswagens met mitrailleurs geprobeerd deze schepen tot zinken te brengen, doch zonder resultaat.

Nu geven ze per radio 'n bericht door naar de zwaardere tanks in Leeuwen. Deze tanks stellen zich eerst op bij van de Zande's meelfabrieken, (De Stoom) maar verplaatsen zich daarna naar de hoek bij J. van Heertum en vuren van hieraf 't eerste schot, gericht voor de boeg. De krijgsvlag wordt na dit waarschuwingsschot niet gestreken. Het schot wat hierna volgt vernietigt de hele stuurstelling.

Nu volgt 't ene salvo na 't andere, afgewisseld door mitrailleurvuur. De schepen, een sleepboot met drie achterhangende schepen, drijven brandend naar de overkant. Bij J. van Heertum en Chris Hol, zijn de ruiten van de huizen gesprongen, door 't schieten van de tanks.

Hoe mooi het begin van deze bevrijdingsdag ook was,
hoe droevig het einde.

'savonds rond zes uur komen ,vanuit Tiel, 18 Duitsers
naar Wamel. De ondergrondse was niet opgewassen tegen
deze overmacht. De pantserwagens van de Engelsen lieten
verstek gaan. DE volgende woningen werden in brand
gestoken:

Wed. van Echteld,
Schonenberg,
Th. den Bieman,
P. Elzen,
J. van de Wielen.

Iedereen vluchtte in de schuilkeider, tijdens deze
Duitse actie. Door de Duitsers werden ze hieruit
gehaald en bij elkaar gedreven, bij het transfor-
matorhuisje boven aan de veerweg. Hr. van Rossem
waagde 't om van hier te vluchten en redde hiermee
zijn leven.

De anderen zijn tussen 20.00 uur en 20.30 uur in
Tiel, voor de kademuur dood geschoten.

Hun namen zijn:

Toon den Bieman,
J. van de Wielen,
Piet Elzen en Evacué
Schonenberg en twee zonen,
Drie gebroeders van Echteld,
D. Jansen en twee zonen,
Jan van Rooy,
L. de Lorijn.

Deze laatste is 'savonds, tijdens 't gevecht in
Wamel, in de keel dodelijk getroffen.

De bevolking van Wamel komt 'savonds op fietsen,
kinderen in kinderwagens, naar Leeuwen.

Wij zijn deze nacht niet naar bed geweest.

21 Sept.

De ondergrondse ontvangt vandaag meer en betere
wapens, machine geweren van Engelse en Amerikaanse
makelij.

Antoon en Wim (broers van mij), zijn vandaag, zoals
meerdere jongelui, naar Wijchen en Grave, om de
daar gelande zweefvliegtuigen te bekijken. Zij
brengen enige lappen zijde van parachutes mee,
Moeder maakt hiervan enige jurkjes voor mijn
zusjes.

22 Sept.

Vanavond zijn er weer Duitsers in Wamel, nu echter veel meer dan gisteren. Bij Hr. Rutten wilden de Duitsers naar binnen, de deuren waren echter gesloten, maar de niets vermoedende Hr. van Kessel, die bij Rutten in de keuken was, stak een sigaret op. Dit zagen de Duitsers, met gevolg dat ze een handgranaat naar binnen gooiden. Hr. van Kessel en Rutten vluchtten toen door 't dak naar buiten.

Bij 't huis van Mevr. Th. Rutten traptten de Duitsers de voordeur in, om zich zodoende toegang tot de woning te verschaffen. Door al dit rumoer en schieten, werd de bevolking van Wamel zó angstig, dat velen hals over kop naar Leeuwen vluchtten. Wij kregen ook bericht dat we "gaan" moesten, want, zo zei men, alle mannelijke personen zouden meegenomen worden. Gehoor gevende aan deze berichten, maakten Vader en Antoon vlug de fietsen en nog wat klaar en vertrokken naar Bergharen. Het was maanlicht en zeer druk op de weg, iedereen vluchtte. Onderweg stonden overal groepjes mensen die om inlichtingen vroegen. In Bergharen waren eveneens veel vluchtelingen uit Nijmegen en de Betuwe. Vader en Antoon hebben, met nog 10 andere vluchtelingen, geslapen bij Hr. C. Hol.

Moeder ging met de andere kinderen naar Wed. L. van de Werdt, daar hebben ze in de kelder geslapen. Veel mensen waren de boomgaarden en velden in gevlucht.

23 Sept.

Afgelopen nacht is 't zeer rustig geweest, de hele vluchtaffaire beruiste op geruchten. 's Morgens zijn Vader en Antoon weer gewoon naar huis gefietst.

30 Sept.

Weer zijn er burgers door de Duitsers in gijzeling meegenomen. Hun namen:

J. van Ingen.	(Wamel)
Ernst van Emmerloot.	"
H. Zondag.	"
J. van Oorschouw.	"
van Deursen (Dreumel)	
van Melis.	"

Oct.

In Dreumel is vandaag 't Uurwerk uit de toren geschoten.

Aan de dijk in Beneden-Leeuwen kunnen we de gevechten rondom Arnhem en Nijmegen goed zien, de lucht is op alle plaatsen rood gekleurd door de verschrikkelijke branden.

Vandaag is ook Druten beschoten vanuit Ochten.

Oct.

In Wamel zijn de volgende huizen door de Duitsers in brand gestoken:

Berkvens.

Den Biezen.

Schonenberg.

Bij 't huis van Hr. Kalkers is wel 'n begin van brand geconstateerd, maar weer geblust. Ook de kerk en pastorie liepen ernstige schade op tijdens 'n beschieting.

Wamel is inmiddels geheel geëvacueerd.

3 Oct.

'n S.S.man is vanmorgen, door de ondergrondse, gepakt en in de cel van 't gemeentehuis van Beneden-Leeuwen opgesloten. Schijnbaar is deze man niet goed gefouilleerd geweest door de ondergrondse, want bij 't eten brengen, schiet hij Jo de Kok (lid van de ondergrondse beweging), door de borst en ontvlucht door de open staande deur.... Tijdens de achtervolging, die direct wordt ingezet, signaleert men hem in 'n sloot bij P. van Ooyen, waarin hij, doorzee'd van kogels, de dood vindt.

4 Oct.

's Middags worden, op grote Amerikaanse auto's, de N.S.B.ers opgehaald en in de "concertzaal" bijeengebracht, en tegen zes uur op transport gesteld naar elders, waarheen weten we niet.

6 Oct.

6.

Vandalisme en terreur bereikten vannacht omstreeks twee uur hun hoogtepunt.

Het leed dat in deze nacht is geleden, zal geen mens in Leeuwen ooit vergeten. Er brandden in deze nacht 47 huizen tot de grond toe af.

De Duitsers kwamen rond twee uur, dus van het redden van huisraad etc. was geen sprake.

Ter hoogte van de fam. de Moor kwamen de Duitsers aan wal. Na eerst "wachten" uitgezet te hebben, begint 'n andere ploeg 't vernietigingswerk, brandstichten.

't Huis van fam. de Moor is 't eerst aan de beurt, ze gooien flessen met een bruine vloeistof door de ramen naar binnen, in een ommezien brandt 't gehele huis, de Moorredt weinig en dat weinige verbrandt later nog door de vonken.

't Volgende huis is van de Wed. de Lorijn, hier is de fles met vloeistof niet gesprongen en werd even later dan ook door de jongens weer naar buiten gegooid, dit huis bleef gespaard.

Café "De Pelikaan", totaal uitgebrand.

Winkel "De Sperwer", werd ook aangestoken, doch twee vrouwen, de mannen waren niet thuis, blusten de brand.

Verhagen, stoelmatterbedrijf, totaal uitgebrand.

J. Hol, visser, afgebrand.

J. Platenburg, schoenmakerij, afgebrand.

Bij W. Lemmers, slagerij, viel de inhoud van de fles meer buiten dan binnen 't huis, zodat 't ontstane brandje als vanzelf uitging.

Eltink's scheepswerf brandde zeer fel en helemaal uit.

't Huis van de Wed. van de Staaïj brandde geheel uit.

't Huis van Willy Eltink geheel uitgebrand.

Bij Wed. Stiphout alleen 't schuurtje uitgebrand.

Huis Cr. Hol geheel afgebrand.

J. van Kessel totaal uitgebrand.

Café van Kessel uitgebrand.

Thijs van Lent, schoenmakerij, uitgebrand.

Huis H. Domensino, uitgebrand. Deze mensen waren door

't onverwacht gebeuren, op blote voeten naar Wed.

L. van de Werdt gelopen, zelfs de gebitten werden vergeten.

Slagerij J. van Heertum, totaal uitgebrand.

Huis van C. Hol, visser, uitgebrand.

Café Sjef Jansen, uitgebrand.

Huis Th. van Emmerloot, uitgebrand.

Huis Mart. Salet totaal uitgebrand, hij werd gedwongen vooruit te lopen, ook 't gezin K. Boot.

Huis W. Liefkens uitgebrand, hier verbrandden veel spullen door de hevige vonkenregen.

Huis L. van de Wielen,

Toen Hr. van de Wielen buiten kwam werd hij door de Duitsers gedwongen bij hun te komen, omdat de Duitsers te veel aandacht moesten besteden aan het bij elkaar houden van de steeds groter wordende groep mensen, zag Hr. van de Wielen kans over de dijk afrastering te springen, en was vrij. De Duitsers, die dit zagen, gingen naar zijn vrouw en vroegen: "Waar is uw man?" Zij antwoordde: "Die werkt al twee jaar in Duitsland" Dit antwoord beviel hun zo goed dat ze hierom haar huis mocht behouden.

Houthandel en zagerij M. van Heck totaal uitgebrand, grote vonkenregens, voor zeer groot kapitaal aan hout verbrand.

Huis Hr. van Geffen totaal uitgebrand.

Huis Th. van Gent totaal uitgebrand, de Duitsers joegen de mensen de straat op.

Huis Hr. Bekkers uitgebrand.

Opslagplaats "boerenbond" ontstond op zeven plaatsen brand, deze zijn door vrijwilligers en ondergrondse geblust.

Bij firma van de Zande, meelhandel, waren wel ruiten stuk, doch geen brand in de fabriek.

Het nieuwe kantoor brandde echter geheel uit.

Huis van de fam. van de Zein, uitgebrand.

Garage en stal van de meelfabriek van de Zande, geheel uitgebrand, hierbij kwamen twee paarden om.

Huizen van W. Boland, W. van de Gijn, en Jo van Someren uitgebrand.

Scheepswerf van de Berk uitgebrand.

Huizen S. Banken, Mulders, en Salet, helemaal uitgebrand.

Bij J. Kloostermans brandden 't huis en twee schuren af.

Café H. van Zandvoort uitgebrand.

De huizen van Hr. van Eck, van Ooyen, Reuser, en Arntz, totaal uitgebrand.

De oude pastorie totaal uitgebrand.

Huis van Wed. van Keulen uitgebrand.

De boerderij van de gezusters van Mook was wel aangestoken doch weer geblust.

't Huis van H. van Elk was 't laatste huis dat de Duitsers aangestoken hadden, ook deze mensen vluchtten in nachtgewaad.

'n Zoon van Wed. J. Walraven was door de Duitsers meegenomen. (later, bij de bevrijding is hij weer vrij gelaten.)

In deze bewogen nacht zijn Twee soldaten van de Prinses-Irene brigade gesneuveld.

Tijdens deze branden hebben Vader en Antoon alle huisraad in de boomgaard gedragen, 't was 'smorgens geen gezicht, alles maar dan ook àllès stond buiten.

7 Oct.

In de voormiddag brandt de schuur af van Hr. Haver, politie, vermoedelijke oorzaak: achtergebleven vonken. Vandaag zoeken veel mensen op de puinhopen naar nog bruikbare goederen.

Om de mensen bijtijds te kunnen waarschuwen, in geval weer brandstichters zouden overkomen, is een wacht ingesteld, die van zaterdag op zondag 8 oct. zal patrouilleren. Veel mensen hadden hun nog resterende bezittingen naar veiliger plaatsen vervoerd.

In de loop van de dag is een afdeling van de Prinses-Irene brigade aangekomen, zij zullen permanent aanwezig zijn, dus ook 'snachts. Deze nacht is alles rustig, wij zijn echter wel "gekleed" naar bed gegaan. Antoon en Theo gingen boven slapen, omdat je daar meer kon horen, de rest sliep in de kelder.

8 Oct.

In Leeuwen is 't rustig vandaag. Druten is echter in rep en roer. Er zijn daar enkele granaten gevallen, waarschijnlijk voor de toren bedoeld, deze vielen echter op 't kerkplein. De herberg tegenover de kerk brandde totaal af. 'n Groot gedeelte van Druten evacueerde naar andere, omliggende, plaatsen.

9 Oct.

In de nacht van zondag op maandag trachtten de Duitsers weer over te komen. De ondergrondse was nu echter goed bewapend en had assistentie van de Prinses-Irene brigade. De mitrailleurs ratelden de hele nacht, daar tussendoor hoorde men de tankwagentjes (carriërs) vuren. Geen enkele Duitser bereikte deze kant. Op verschillende punten in 't dorp was 'n buurtwacht ingesteld, de mensen konden nu met meer rust gaan slapen.

Volgens geruchten waren de Duitsers de betuwe aan 't ontruimen en Arnhem was in geallieerde handen, later bleek hiervan niets waar te zijn.

Gisteren hadden de Duitsers in de Schaikse hei 'n groot aantal parachutisten gedropt, vermoed als priesters en nonnen, enige had men al vrij spoedig te pakken.

Vandaag hebben de Engelsen voor 't eerst vanuit Altforst de stellingen aan de overkant beschoten, zij hadden 't vooral gemunt op de steenoven van IJzemdoorn, en de schepen die daar lagen. Ook beschoten zij stellingen verder in de betuwe gelegen. Vanuit Leeuwen (Veesteeg) zijn stellingen in Tiel beschoten.

10 Oct.

Vandaag zijn versterkingen voor de ondergrondse gekomen. 't Waren 150 man van de ondergrondse vanuit Eindhoven. Deze mensen hadden zich als vrijwilliger aangemeld. (Knokploeg, K.P.ers)

Zij werden met groot enthousiasme verwelkomt.

De verdeling van deze manschappen: 50 voor Boven-Leeuwen, 50 voor Beneden-Leeuwen en 50 voor Wamel.

Met de reeds aanwezigen, was hiermee de totale sterkte 200 man.

11 Oct.

Rustige nacht. Wel kanonnen gebulder maar daar wennen we al aan. Nu in Wamel ook K.P.ers zijn trekt iedereen weer vanuit Leeuwen naar Wamel, naar huis terug. De huizen van de gearresteerde N.S.B.ers worden nu bewoond door mensen wier huizen zijn afgebrand. Deze oplossing is echter niet toereikend, veel mensen gaan daarom bij elkaar wonen.

- 12-14 Oct. De Duitsers hebben iedere nacht, overigens tevergeefs, getracht de Waal over te steken, 'n enkele die 't lukte werd direct gevangen genomen, allen bekenden brand te hebben willen stichten.
- 15 Oct. Er rijden vandaag militairen af en aan, er heerst 'n gespannen, zenuwachtige, sfeer. Zou er een aanval op Til zijn? Zou eindelijk de Duitser uit de Betuwe verdreven worden? Er gebeurde echter niets bijzonders, veel zwaar geschut, de ruiten sprongen bijna. Omstreeks 4 uur n.m. brandde aan de overkant de boerderij af van Hr. van Gemert.
- 16 Oct. De kerktoeren van Wamel is vandaag totaal stuk geschoten. Geruchten als zou de Betuwe "gezuiverd" worden, blijven de ronde doen. Gedurende vier weken hebben we nu al geen licht, ook zitten we zo goed als zonder kolen, en voorlopig is geen aanvoer van kolen te verwachten, alle vervoer vanuit Maas en Waal ligt stop, ook de posten. De olie voor het licht raakt op. We moeten van 's avonds 6 uur tot 's morgens 7 uur binnen blijven. Vandaag is 'n begin gemaakt met 't ophalen van N.S.B.ers afkomstig uit Leeuwen, op een open vrachtauto worden ze van huis gehaald en naar 't concertgebouw vervoerd.... daarna afgevoerd naar kamp Vuucht. Vanuit Ochten wordt veel geschoten.
- 17 Oct. De Engelsen krijgen bericht dat de Duitsers weer boten in gereedheid brengen, een hevig granaatvuur op de boten, (22.30 uur), maakt 'n einde aan de Duitse illusie. Deze nacht komen twee personen vanuit Ochten over, ze worden voor Duitsers aangezien, de K.P. werpt granaten naar hen, een wordt zwaar gewond. Bij Tiel zijn deze nacht twee boten met Duitsers overgekomen.
- 18 Oct. Van 10 uur 's avonds tot 5 uur 's morgens zeer zwaar granaatvuur op de overkant. Het dagblad "De Gelderlander", verschijnt, hoewel klein, ook weer.

20 Oct.

Steeds weer schieten op de overkant.
In de gemeente wordt 'n circulaire uitgegeven
waarop staat:

Bekendmaking van het comité voor getroffen en
van Beneden-Leeuwen.

Door de branden langs de dijk zijn vele
inwoners zonder de allernoodzakelijkste kleding,
en schoeisel geraakt, en dit terwijl de winter
voor de deur staat. Op al diegene die nog in de
omstandigheid verkeren niets of weinig verloren
te hebben, wordt een ernstig doch zeer dringend
beroep gedaan om onder en/of boven kleding, dekens
lakens, beddegoed, strozakken, matrassen, enz. en
schoeisel af te staan.

Het ligt in de bedoeling een en ander op te slaan
en daar uit te putten, niet alleen voor de reeds
getroffenen maar ook voor de gevallen welke nog
kunnen komen uit ons dorp en die nog komen
zullen van elders. (vluchtelingen van andere plaatsen
die hier worden ondergebracht).

Het comité van Beneden-Leeuwen.

21 Oct.

Vandaag is het een algemene biddag in het bevrijd
gebied, voor het nog bezette deel.

Door de burgemeester van de gemeente Wamel, B. Ditters,
wordt aan de inwoners van de gemeente bekend gemaakt:

1. Dat het verboden is zich op straat te bevin-
den tussen 7 uur n.m. en 6 uur v.m.
2. Dat uitzonderingen hierop slechts in zeer bij-
zondere gevallen worden verleend. Een schrifte-
lijk verzoek hiertoe moet worden ingediend bij
de burgemeester.
3. Houders van auto's, die zich op wegen willen
begeven binnen de 5k.m. grens, moeten hiertoe
een schriftelijk verzoek indienen. Vergunningen
zullen slechts worden afgegeven voor noodzake-
lijke doeleinden, en het algemeen belang betreffen-
de.

Burgemeester B. Ditters.

21 Oct.

"Radio Oranje", zendt vandaag de volgende Nederl. berichten uit:

Het oostelijk deel van West-Zeeuws-Vlaanderen is Duitsers gezuiverd.

De Canadezen veroverden IJzendijke.

De zware gevechten bij de dam tussen Z. Beveland en Brabant duren voort.

Ten Oosten van Deurne zijn de Britten het Deurnese kanaal overgestoken, en trekken verder in de richting van de Maas, bij Vierlingsbeek zijn ze de Maas tot op twee k.m. genaderd.

Bij Venray wordt zwaar gevochten. De geallieerde luchtmacht heeft Venlo gebombardeerd.

De Britse patrouilles, die de Rijn zijn overgestoken, ondervonden geen noemenswaardige tegenstand en bevinden zich nu op twee k.m. van Arnhem.

22 Oct.

Beneden-Leeuwen krijgt engelse bezetting, overal worden auto's, tanks en geschut geplaatst.

24 Oct.

De hele dag onophoudelijk schieten op de overkant.

26 Oct.

In Beneden-Leeuwen is een Duitser gepakt, in Horssen drie Duitsers.

Een verslaggever van het A.N.P., die kort geleden uit Amsterdam is ontsnapt, gaf een beeld van de toestand in onze hoofdstad. (Letterlijk overgenomen uit een verspreide circulaire).

Amsterdam lijkt veel op een belegerde stad, verscheidene stukken land in de omgeving staan onder water. De voedselvoorziening loopt snel achteruit. Transport van buitenaf is onmogelijk, en de onmiddellijke omgeving kan Amsterdam niet van het nodigste voorzien. Er wordt per dag nog $1\frac{1}{2}$ uur gas geleverd. Toch houdt de bevolking van Amsterdam vol en blijft de geest ongebroken.

Hitler heeft vandaag bevel gegeven heel Duitsland te mobiliseren. Alle mannen van 16 jaar tot 60 jaar worden bewapend, zelfs vrouwen en kinderen worden opgeroepen voor de "Volkssturm". De mannen dragen geen uniformen maar banden om de arm. Deze "Volkssturm" wordt geleid door Himmler.

30 Oct.

Vannacht enkele granaten gevallen in Boven-Leeuwen.

13.

Zwaar kannnnenvuur in de richting 'sBosch.
Bij de boterfabriek zijn 10 granaten gevallen.
Een granaat sloeg de hoek van het huis van
Herman Gubbels weg, een persoon werd hierbij zwaar
gewond.

1 Nov.

Vandaag zijn veel granaten gevallen. Een van deze
granaten kwam terecht bij 't huis van Th. Gosselink,
in de dijkstraat. Hierbij kwamen geen persoonlijke
ongelukken voor, de granaat welke direct hierna viel,
(bij 't klooster), doodde een non, en een militair,
hun namen: Zr. Theresio en J. van de Berg. Zr. Lidwigo
werd zwaar en twee ander personen licht gewond.

2 Nov.

Weer granaten op Leeuwen.
We zijn genooddaakt in de kelder te slapen, aangezien
onze kelder minder hiervoor geschikt is, (geen
gewulfde zolder), gaan we bij de Wed. L. van de Werdt
in de kelder slapen.

3 Nov.

'sNachts weer hevig granaat vuur op Leeuwen.
Een voltreffer in 't huis van Schoots, Beatrixstr.
waarbij uit dit gezin drie personen worden gedood,
twee personen zwaar gewond werden, waarvan er later
een overleed in 't ziekenhuis, en twee licht gewonden.
't Huis brandde tot de grond toe af.
Bij K. Beck valt eveneens een granaat in 't huis,
hierbij zijn gelukkig geen persoonlijke ongelukken
te betreuren.

4 Nov.

Er vallen zeer veel granaten op Wamel en Leeuwen.
In Wamel wordt de kerk zeer zwaar beschadigd.

5-6 Nov.

Veel granaten op Boven-Leeuwen.
15 Tanks komen in Ben. Leeuwen, na enkele schoten
op de overkant gelost te hebben, krijgt men van
hun antwoord..... 5 voltreffers in 't huis van
G. van Lent.

7-8 Nov.

Omdat er zoveel granaten overdag vallen, verblijven
wij enkele uren per dag in de schuilkelder. ondanks
de regen van granaten zien enkele duitwers toch
nog kans om "over te komen", zij doodden een K.P.er,
en een K.P.er wordt gevangen genomen.

Eerwaarde Zuster THERESIO.
(THEodora, Johanna, Maria, Boekhoven)

Geb. te Nijmegen 2-3-1915
Ovêleden te Beneden-Leeuwen,
ten gevolge van een noodlottig
ongeval 1 November 1944.

Jacoba Johanna Gerritsen.
echtgenote van C. van de Eijk
geb. 10 Augustus 1895
Door oorlogsgeweld om het leven
gekomen te Wamel 9 November 1944.

Otto de HOVEL.
geb. te Boven Leeuwen 3-6-1928.
Door oorlogsgeweld overleden te
Nijmegen 17 Februari 1945.

Theodorus en Johannes van MOURIK
Geb. te BOVEN LEEUWEN.
Respect. 42 en 40 jaar.
Op 23 Maart 1945 door twee Duitsers
op wrede wijze vermoord.

- Nov. Mevr. C van de Eijk-Gerritsen werd dodelijk getroffen, door 'n granaat die in de bonderweg viel. In Leeuwen slaapt vrijwel iedereen in de kelder, die in 't bezit is van 'n goede kelder slaapt thuis. Velen echter moeten elders hun bed opzoeken. Zo slape onder de kerk meer dan 70 mensen.
- 10 Nov. Granaten op Boven-Leeuwen. Het oudste meisje van de fam. Schoots is aan haar bekomen verwondingen, van 'n granaat die op 3 Nov. haar ouderlijke woning trof, in 't ziekenhuis te Nijmegen overleden.
- 12 Nov. Vanaf 10 uur 'smorgens tot 4 uur 'smiddags zonder onderbreking granaatvuur op Boven en Beneden-Leeuwen en Wamel. Voltreffers op de huizen van G. van Lent, P. Ernste, en G. Sengers. Bij ons in de buurt vielen ± 100 granaten.
- 15 Nov. Vannacht zware ontploffingen aan de overkant. In Beneden-Leeuwen vallen enkele granaten. Ook komen hier meer canadezen.
- 17 Nov. Vandaag, voor de zoveelste keer, weer geen electrisch licht. 't regent granaten. In Wamel is geen huis meer heel. De kerktoren van Wamel (zwaar beschadigd) is vandaag tijdens 'n rukwind eraf gewaaid.
- 18-19 Nov. Granaten niets dan granaten, wij zitten vrijwel de hele dag in de schuilkelder. Vliegtuigen bombarderen stellingen aande overkant. Tiel wordt van Leeuwen uit beschoten met granaten.
- 21 Nov. Weer granaten op Leeuwen, de kerk wordt beschoten. W, Rossen, automonteur, en de hr. Schiltmans zijn bij de molen, door 'n granaat, die vlak voor de auto viel, gedood.
- 22 Nov. Volgens geruchten zijn de duiters uit Kesteren en omgeving weggetrokken. In Leeuwen is alles rustig geweest.
- 23 Nov. Vandaag is 't ontzettend slecht weer. Door de zware regenval zijn verschillende kelders en schuilkelders onbruikbaar geworden.
- 24 Nov. De Engelsen zijn vandaag vertrokken, hiervoor in de plaats zijn Canadezen gekomen. De Canadezen zijn bij Dreumel de Waal overgestoken, ze namen 45 duiters gevangen.

OPPERBEVEL VAN DE GEALLIEERDE EXPEDITIE LEGERS

NEDERLANDERS

**Tot de bevolking van het Zuidelijk deel van
Nederland, ten Zuiden van de Lek en de Rijn:**

Het oogenblik waarop gij zoolang hebt gewacht is gekomen.

Uw moed en discipline, hebben sedert de eerste landingen in Normandië al hoogstbelangrijke vruchten afgeworpen en wij rekenen nu op U voor een laatste, uiterste, krachtsinspanning. Nu Geallieerde legers op Uw grondgebied staan en bij hun operaties ook door Nederlandsche commando - troepen worden gesteund, in Uw volledige bijstand en gehoorzaamheid aan de bevelen van Opperbevelhebber onmisbaar voor de spoedige bevrijding van Nederland.

Tot de Nederlandsche strijdkrachten van het verzet in het gebied ten Zuiden van de Lek en de Rijn:

1. Voert uw operaties tegen de vijand uit geheel in overeenstemming met het oorlogsrecht. Als de vijand zich tegen Uw strijdmacht aan buitensporige handelingen te buiten gaat, verzamelt dan alle beschikbare gegevens omtrent de schuldigen, vooral hun namen en indeeling, opdat zij door de Geallieerden gestraft kunnen worden.
2. Volgt nauwkeurig de bevelen uit die ge van Uw leider, Prins Bernard, of Uw plaatselijke bevelhebbers ontvangt. Gaat U niet te buiten aan ongeorganiseerde uitbarstingen van geweld. Vermijdt voor zoover mogelijk alle gevechtshandelingen tegen sterkere vijandelijke afdeelingen.
3. Het is van nu af aan Uw taak fabrieken, mijnen en andere industriele installaties te beschermen en niet meer om sabotage te plegen. Vooral moet ge ook

ZH.2

AFGELEID VANUIT EEN VLIEGTUIG VAN DE R.A.F. GEWORPEN.

voorraden benzine, olie en smeeroliën voor vernietiging door de vijand bezet. Deze installaties en voorraden zullen binnenkort weer door Nederlanders hun bondgenooten gebruikt moeten worden.

4. Zoodra gij contact maakt met Geallieerde troepen, verleent hun dan alle mogelijke steun en volgt de bevelen van de Geallieerde militaire bevelhebbers nauwkeurig op.
5. Zoodra het gebied waarin ge opereert door de Geallieerde legers is bevrijd, kunt ge het beste helpen door orde en rust te handhaven en U van verdere actie te onthouden totdat ge van Uw leiders orders ontvangt.

Tot de bevolking van het gebied ten Zuiden van de Lek en de Rijn dat nog niet is bevrijd :

1. Probeert niet tot een algemeene opstand te komen.
2. Verleent alle mogelijke hulp aan uw eigen verzetsgroepen. Geeft hun zoo noodig onderdak, verbergt hen, en geeft hun inlichting over de bewegingen en operaties van de vijand.
3. Vele Nederlanders die belangrijke posten bekleeden zullen nu moeten onderduiken, om niet door de vijand gevangen genomen of gedood te worden. Verbergt deze mannen of helpt hen, zoo noodig, om te ontsnappen.
4. Neemt alle redelijk mogelijke maatregelen voor Uw eigen veiligheid. Blijft in Uw huis, behalve in het eigenlijke strijdgebied, en in de buurt van belangrijke verkeerswegen in steden of op het platteland, in't bijzonder in streken waar vijandelijke troepenbewegingen plaats hebben, aangezien de Geallieerde luchtmacht daar buitengewoon actief zal zijn.

Tot de bevolking van het gedeelte van Nederland dat ten Noorden van de Lek en de Rijn ligt, en waar nog geen gevechtshandelingen plaats hebben :

Voor U is de tijd van handelen nog niet gekomen, maar hij zal komen. Zoodra dat oogenblik aanbreekt zult ge Uw nieuwe instructies ontvangen. Maar daarvoor moet ge absoluut rustig blijven en U van alle actie of demonstraties onthouden.

Tenslotte tot alle Nederlanders : Luistert met aandacht naar de instructies en waarschuwingen die door de B.B.C. en de Amerikaanse Radio in Europa tot U zullen worden gericht. Leest en verspreidt op zoo groot mogelijke schaal de strooibiljetten die door Geallieerde vliegtuigen zullen worden uitgeworpen. Het groote oogenblik is nu aangebroken ! Kwijt u van Uw taak. Als allen hun aandeel nemen zal de bevrijding van Nederland binnen korte tijd kunnen worden volbracht.

Lieve Nederland !

25 Nov.

We hebben vanaf 3 uur n.m. tot 9 uur in de kelder
gezet, de granaten floten door de lucht.

Vannacht rond 1 uur vallen de granaten rond het
huis, zodat we al biddende liggen te schudden in bed.
Opeens een ontzettende klap... van 't huis valt 'n
hele hoek weg, omdat er 'n granaat op viel. De ruiten
rinkelen en de pannen vallen kletterend van het dak.
Zes à 10 meter van onze ligplaats spatten ook
granaten uiteen. Bij van Ooyen twee voltreffers.
Ook bij M. van Heck twee inslagen.
Bij Th. Lemmers is een granaat in de krozenboom,
vlak naast de kelder, gevallen, de scherven vliegen
door de keuken en kamer.... één grote ravage.
Op het blaadje "Aethernieuws", (uitgegeven door het
ondergrondse) komt de volgende bekendmaking voor:
Het comité voor Beneden Leeuwen maakt bekend,
dat de collecte in de kerk Fl. 2550,= heeft opgebracht.
Hartelijk dank aan de milde gevers. Verder zal 't
comité een rondgang houden met een platte wagen
teneinde porseleén, potten en pannen, lepels, vorken,
stoelen, tafels of ander meubilair op te halen.
Wilt u dit klaar zetten voor vrijdag a.s.
Alles is zeer welkom, al is 't maar één bord, lepel of
vork. Voor geld kan thans weinig gekocht worden,
dus helpt ons op deze manier.
Voor Uw hulp danken wij U reeds bij voorbaat,
Het comité voor Beneden Leeuwen.

Radio "Oranje", zendt vandaag de volgende berichten uit:
Op Walcheren werd de West Kapelse zeedijk gebombar-
deerd. De Duitsers hebben bevolen dat Walcheren tot
de laatste man moet worden verdedigd. In Z. Vlaanderen
werden weer enige vorderingen gemaakt, ten zuiden van
Breskens. Patrouilles zijn doorgedrongen in Ede ten
zuiden van Aardenburg. Venray is nu in geallieerde
handen, 5k.m. verder werden Leuven en Overbroek be-
vrijd. De bevolking van Venray, had tijdens 't gevecht
toevlucht gezocht in het klooster, dat om die reden
door de geallieerden niet is beschoten. De spoorlijn
Venray-Venlo is door de geallieerden op 13 plaatsen
vernield.
Het intern. rode kruis in Zwitserland neemt maatregelen
om zo spoedig mogelijk de nood in Nederland, ontstaan
door voedselschaarste, te kunnen lenigen

26 Nov.

16.

Voor deze datum was de bonaanwijzing noodkaarten als volgt:

Brood	40 ^t /m 48	3600 gram.
Aardappelen	65 en 66	3k.g.per bon.
Vlees	69	250 gram inclusief been.
Taptemelk	68 K 1,2,3,	2 liter
Taptemelk	67 K 1,2,3,	1 liter.
Melk	51 ^t /m 55	1Liter
Melk	57 en 58	2 Liter.
Margarine	49 en 59	elk 125 gram.
Gebuild roggemeel	24 K 1,2,3,	elk 250 gram.
Suiker	49 K 4	250 gram.
Tarwebloem	24 K4	250 gram.

Van Geallieerde zijde is bekend, dat zich momenteel in Nederland bevinden: 9 duitse infanterie, en 4 tank divisies, die als volgt over ons land zijn verdeeld:

Ten zuiden van de Maas tot Tilburg, 4 divisies infanterie en veel 88m.m. geschut.

In de Peel: 1 divisie infanterie en 1 tankbrigade, (1 brigade = 1/3 divisie),

In de omgeving van het rijkswoud, (bij kranenburg), bevinden zich 2 infanterie divisies en 2 tankbrig. Aan het hoofdfrent bij Arnhem: 2 infanterie divisies, en 4 tank divisies, (1 tank div. = 150 pantsers).

Van de bij Arnhem gelegeerde troepen bevinden zich ongeveer 2 infanterie brigades bij Opheusden.

28 Nov.

't Gerucht verspreidt zich dat de rijndijk is door-gestoken, 't water is hoog dus de ramp zou niet te overzien zijn. Veel mensen maken zich zeer ongerust hierover. Achteraf blijken 't inderdaad slechts geruchten.

30 Nov.

Rond 7 uur 'smorgens vallen 3 granaten in "De Red", bij H. van Gelder voor de deur en 2 bij H. Boerakker in de broeikast, schade 4200 ruiten stuk.

1-2 Dec.

Zware beschietingen op Tiel. De toren van de Martinuskerk is zeer zwaar beschadigd.

3 Dec.

Op de Zijveld in Beneden-Leeuwen zijn door de ondergrondse 2 duitse spionnen gepakt. Verder alles rustig. Druten en Puiflijk zijn zwaar beschoten. In Maasbommel is een engels vliegtuig neergeschoten.

15 Dec.

IN Leeuwen is alles vrij rustig. De Duitsers troepen worden afgelost door Engelsen.

16 Dec.

Voor 't eerst worden we geconfronteerd met vliegende bommen, (V1's). Vanaf 5 uur 's ochtends komen hier, met ongeregelde tussenpozen, vliegende bommen over. Met 'n knetterend lawaai en 'n grote vlam, vliegen ze met hoge snelheid en op grote hoogte, voorbij, tenminste.....

Een is er ontploft in de buurt van Deest. Bij één stond de motor hierboven stil en 4 à 5 min. later volgt een ontzettende klap, in de richting Geldermalsen is hij terecht gekomen.

17 Dec.

Zware bombardementen in de richting Zaltbommel. De hele dag overtrekken van V1's. Vannacht zijn ook verschillende V2's gepasseerd. V2's vliegen op nog grotere hoogte.

19 Dec.

Granaatvuur op "De Koldert". Er zijn weer enkele Duitsers overgekomen, bij het aan wal komen ontstond 'n gevecht waarbij twee K.P.ers werden gedood. Een militair en 'n zoon van H. van de Hurk, zijn meegenomen. Van de Hurk zelf is door een kogel getroffen, en overleed enkele dagen later. Piet Honk en Fr. de Koning worden vastgezet, verdacht van 't opschieten van lichtkogels. Dit opschieten gebeurde om, door 't licht, een landingsplaats aan de Duitsers bekend te maken.

20 Dec.

In Druten is een V1 in de Waal gevallen, zonder echter te exploderen.

21 Dec.

In Wamel is vanmorgen op de schuur van Hr. Rutten een V1 gevallen. 15 Koeien en 3 paarden kwamen hierbij om.

22 Dec.

Tegen de avond komen hier zeer veel V1's over. Z.K.H. Prins Bernhard brengt een bezoek aan Leeuwen. Hij neemt Zijn intrek in 't café Jurriëns. De Engelsen doen vandaag een mislukte poging om de pijp van de steenoven, in Ochten, af te schieten. Een V1 ontploft bij de Liestersteeg en een valt er bij de steenoven. (Boschoven).

In Boven-Leeuwen zijn vandaag 32 Duitsers overgekomen. Tijdens een kort, maar hevig gevecht, zijn 12 Duitsers gedood en 20 Duitsers krijgsgevangen gemaakt. 5 Engelsen kwamen hierbij om het leven.

27 Dec.

Nog steeds overtrekken van V1's.

Hier in de omtrek zijn al 15 V1's gevallen. De bevolking hier is wel bang voor de granaten, maar nog veel angstiger voor de V1's.

30 Dec.

De Engelsen openen vandaag vanuit Leeuwen 'n granaatvuur op de overkant, zoals we nog niet hebben meegemaakt. In 't veld, (Veesteeg), staan 15 zware kanonnen opgesteld die op comando achter elkaar hun lading uitspuwen. De lege hulzen worden door de mensen met kruiwagens vol gehaald. Allerlei voorwerpen worden er van gemaakt zoals: stofblikken, asbakken, bedkruiken, en zelfs hele rookstellen. De afmetingen van zo'n huls zijn, $11\frac{1}{2}$ c.m. diam. en 60 c.m. lang.

31 Dec.

Zeer veel V1's passeren.

Door de gladheid van de weg, is een Canadese legerauto, in de gracht bij van de Grift geslingerd.

4 Canadezen verdronken hierbij. Een officier kon gered worden.

1945.

19.

1 Jan.

't Hele huis schudt in al zijn voegen, door 'n V1 die op de "Werd" ontploft.
De Engels en stonden dronken in de stellingen, en riepen: "Happy new-year rot mof", en schoten daarna aan één stuk 'n band leeg.

Tegen 9 uur 'smorgens passeerden hier, zeer laag, vlak boven de toppen van de bomen, 'n zeer groot aantal duitse jacht vliegtuigen, in de richting Oss-'s Hertogenbosch. Volgens de radio zijn er hiervan 188 neergeschoten.

4 Jan.

De pijp van de steenoven is vandaag omlaag geschoten, en valt in z'n volle lengte boven op de oven.
(zie ook 26 Dec)

6 Jan.

Achter 't N.C.B. gebouw in Puiflijk is een V1 gevallen, hierbij zijn 60 à 70 gewonden te betreuren, waarvan 5 zeer ernstig.

7- 10 Jan.

Weer zeer veel V1's passeren vandaag.

Een V1 valt in 't veld bij W. Beck.

We gaan vannacht weer thuis slapen.

In verband met 't nieuwjaar, wordt er in 'de concertzaal 'n feestavond georganiseerd, waarbij veel Engels en van de partij zijn.

12 Jan.

Veel V1's komen over. Verscheidene slaan hierboven af, en ontploffen in de omliggende plaatsen.

13 Jan.

De hele nacht en dag granaatvuur, bij meelfabriek van de Zande 15 voltreffers.

16 Jan.

Weer V1's en granaten.

't Huis van de fam. Pompen in Wamel afgebrand.

17 Jan.

Er valt 'n V1 in de boomgaard van P Sengers, deze bom haalt 't laatste glas wat Toon Hol, onze buurman, nog in de sponningen heeft eruit.

Er vallen weer veel granaten, één kwam terecht op 't kerkplein, waar verschillende kinderen speelden.

1 Kind (Rikie de Hôvel) werd gedood, en 1 kind zwaar gewond. 'n Kind van J. van Os werd getroffen in 't been, door 'n scherf. Otto de Hôvel werd ook zwaar gewond.

18 Jan.

Doordat veel mensen bij elkaar inwon^{en} en 'snachts bij elkaar in kelders slapen, hebben ze veel last van ongedierte. Vandaag is er dan ook een onderzoek naar schurft en luizen, plaats van handeling "st. Jozeph school". Engelse doktoren en een huidarts uit Nijmegen, leiden dit onderzoek.

19-20 Jan.

Veel V1's en granaten.

22 Jan.

In Tiel zijn 4 personen gefussileerd, ze hadden onderdak verleend aan Canadezen die van deze kant "overgegaan" waren. Om herkenning in de sneeuw tegen te gaan zijn verschillende militairen uitgerust in witte pakken en wapens.

23 Jan.

Vannacht zijn zes V1's gevallen hier in de omtrek. De gemeente verdeelt bom^{en} om in de kachels te stoken.

25-27 Jan.

Mensen die vanuit Tiel, in DReumel overgekomen zijn, vertellen dat de overkant over een breedte van 40 K.m. evacueren moet.

29-30 Jan.

In Leeuwen worden steeds meer Engelsen ingekwartierd. Steeds nog V1's en granaten.

De Engelsen die sinds 'n week geleden hier gekomen zijn, verkopen of geven allerlei huishoudelijke artikelen weg, deze spullen hebben ze in de Betuwe, waar de bewoners geëvacueerd zijn, gestolen. De mensen moesten daar overhaast weg dus bleven deze spullen onbeheerd achter, de Engelsen hadden dus vrij spel en hebben deze mensen op verschrikkelijke wijze bestolen. De gestolen goederen werden met vrachtauto's tegelijk afgeladen.....

Febr.

Veel V1's.

Febr.

Tussen de huizen van A. Sengers en Th. van de Kerkhof, is een V1 gevallen. Van deze boerderijen bleef slechts één grote ruïne over. 3 Koeien en 1 paard werden gedood. In de directe omgeving werden alle pannen van de daken gerukt en waren de meeste ruiten gesprongen. Vanuit Wamel zijn veel britse tanks in de richting Nijmegen vertrokken.

4 Febr.

Veel granaten op Wamel. 't Huis van H. S. ...
krijgt een voltreffer in 't voorhuis en ...

5 Febr.

De Duitsers schieten herhaaldelijk met mitrailleurs
over de dijk, de kogels fluiten door de straten.

6 Febr.

Vandaag heeft men de kerktoren van Druten laten
springen.

7 Febr.

Vannacht zijn de Duitsers weer in Wamel geweest,
doch stuitten hier op de Engelsen. Tijdens 't gevecht
hierna, zijn 2 Canadezen gewond en 2 mannen van de
K.P. zijn meegenomen. Ook de Duitsers leden verliezen
maar dit kon men pas de volgende morgen zien aan
de plassen bloed.....

8 Febr.

Op de klompenfabriek van de Bieman in Wamel is een
V1 gevallen, man, vrouw en zoon zijn onherkenbaar
verminkt in de tuin gevonden. Van 't huis was niet
veel meer over dan één grote puinhoop. Ook 't huis
van Beck, buurman van Bieman, was niets meer over.
Bij B. Balvers op de Koldert kwam 'n V1 neer, 't huis
totaal vernield. Van deze bom sprong bij ons de
winkelruit.

*Buurman
Pa's Achms*

In Deest is 'n V1 op een huis terecht gekomen, de
bewoners en 30 soldaten kwamen hierbij om 't leven.
Aan de voet van de dijk in Druten is 'n V1 gevallen.
Wij moeten ons verscheidene keren per dag schuilen
voor kogels, granaten, of V1's.

11 Febr.

De Duitsers hebben weer geprobeerd over te komen,
ze werden echter letterlijk door de tanks die op de
dijk stonden weg geschoten.

We hebben vandaag weer 'n aflossing van de Engelsen
gehad, de Engelsen die nu komen brengen een
amphibietank mee.

13 Febr.

Veel V1's komen over.

Otto de Hövel is te Nijmegen aan zijn bekomen
verwondingen overleden. (zie 17 Jan)

18 Febr.

De stoottroepen die hier liggen worden overgeplaatst
naar Oss.

19 Febr.

Een nieuw bataljon stoottroepen is gearriveerd, 't
zijn allemaal jongens uit Maas en Waal.
Vandaag weer veel V1's.

21 Febr.

Vannacht zeer zwaar vuur op de overkant, het grote aantal lichtspoor granaten vormt een lang rood lint, 'n mooi gezicht.

23 Febr.

Vanaf gisteravond 11 uur trekken steeds V1's over. Tussen 11 en 12 uur vallen er in de directe omgeving 8 stuks.

24 Febr.

Rond 10 uur woedt er in Tiel 'n hevige brand.

Tot vanmorgen rond 8 uur hebben we hevige branden kunnen zien in Tiel. Van deze branden zijn verschillende papieren overgewaaid; van Firma Jonkers & Co; drukkerij "st Maarten", we vermoeden dat de omgeving van de markt afgebrand zal zijn.

Vanmorgen vielen hier veel granaten van pantserafweer kanonnen, de meeste ontploften echter niet en werden door de Engelsen weer op gehaald.

Sjaak van Ooyen, (zoon van Has van Ooyen), heeft zich door de longen geschoten. Dit ongeluk gebeurde tijdens 't schoonmaken van 'n geweer van de Engelsen die bij café C. Vink ingekwartierd waren. Direct na 't ongeluk is Hij bediend, voor Z'n leven wordt gevreesd.

25 Febr.

Onafgebroken trekken V1's over.

We hebben een nieuwe regeling betreffende de electr. stroom voorziening;

Om de andere dag is er geen stroom van: 9 tot 12 uur en van 6 tot 8 uur en van 12 tot 15 uur en van 8 tot 11 uur.

26 Febr,

Voor de 2e maal woedt er een hevige brand in Tiel. Papieren van verschillende firma's waaien hier neer. Later hoorden we dat de hele binnenstad totaal is uitgebrand.

27 Febr.

Vannacht is een V1 gevallen bij 't klooster en bejaarden tehuis "st. Jozeph" in Boven-Leeuwen. De bom richtte in alle gebouwen een enorme ravage aan. De bejaarden werden allen geëvacueerd, 'n ontzettend werk.

Tegen de avond zwaar Duits mitrailleurvuur.

Weer veel V1's, sommige vallen direct na 't afslaan van de motor, anderen echter zweven nog wel 15 Km. verder door. De huizen lijden er veel van.

De mensen hebben 'n panische angst voor de V1's.

Vandaag veel granaatvuur op de overkant.

De collecte voor Noord-Gelderland heeft ongebracht.

- 1 Maart Weer V1's.
We moeten steeds meer opassen, en erop verdacht zijn, dat door de Duitsers kogels over de dijk geschoten kunnen worden.
- 3 Maart Met nog geen 3 Min. tussenruimte passeren hier de hele dag V1's. Op de uiterwaarden valt een V1.
- 4 Maart Een rustige dag; Geen V1's.
De Duitsers schieten zeer veel met mitrailleurs.
- 5 Maart Rustige dag. Slechts 'n enkele V1.
- 6 Maart Vannacht is er een V1 gevallen bij van Stiphout, alle ruiten vlogen met één klap naar binnen en de pannen scheerden van het dak af. Het bovenstuk van de V1 vloog door 't dak bij Wed. J. Walraven. In de directe omgeving vielen 6 V1's. Iedereen repareerd zelf zoveel mogelijk de aangerichte schade met latjes en triplex platen.
De Duitsers hebben een KPer door de buik geschoten, 't is levensgevaarlijk op straat te lopen, de KPer, van Deursen uit Dreumel, is opgenomen in 't ziekenhuis. Gisteren schoten de Duitsers, onder de h.mis, door de kerk. De pater liet alles in de steek en de mensen kropen achter de pilaren, bang dat ze geraakt werden. De V1's vernielen veel, door de dreun en de ontploffing worden alle huizen ontworcht, elk huis vertoont dan ook een of meer scheuren.
- 7 Maart Vandaag een V1 gevallen bij de boerderij van J. Gijsberts geen gewonden, wel een enorme ravage. Dit was de 41ste V1 die in de gemeente viel.
- 8 Maart Veel schieten op de overkant. Vanuit de veesteeg schieten 21 lucht afweer kanonnen naar de Betuwe. In de avond fel kanonnenvuur in de Betuwe, richting Dodewaard-Arnhem, 't is alsof daar een nieuw offensief begonnen is.
In Boven-Leeuwen zijn vannacht weer veel granaten gevallen.
- 12 Maart Geen V1's, wel veel schieten op de overkant. Wijnfabriek "De Gelo", is rond 5 uur vanavond afgebrand. Tegen 10 uur veel granaatvuur op deze kant, ook mitailleurvuur, de kogels ketsen overal tegenaan. Een granaat valt vlak bij.

- 13 Maart In Wamel vallen weer veel granaten.
Hier veel mitraieurvuur, de kogels fluiten door de takken van de bomen.
- 14 Maart Vanmorgen om 5 uur al weer V1's, na enkele dagen van rust begint het luisteren en afwachte weer.
Bij de puinhopen van de wijnfabriek stond een Engelsman in 'n tank, met z'n hoofd er precies bovenuit. Hij werd, door een mitrailleurkogel van de Duitsers, door zijn hoofd geschoten.
- 18 Maart Een rustige dag. Af en toe veegt de Duitser hier de straat schoon met mitrailleurvuur.
- 20 Maart De hele dag van hieruit zeer zware beschietingen van de overkant, de soldaten ruilen 1 lege huls voor 2 eieren, dit mocht echter niet lang van hun officieren.
Vanavond vallen 3 granaten vlak bij ons.
- 22 Maart Vannacht zijn in Boven-Leeuwen 12 Duitsers gezien. Zeer veel en zware vliegtuigen komen hierover in noordelijke richting.
- 23 Maart Weer veel Engelse vliegtuigen komen hier over. De Canadezen schieten veel op de overkant, de Duitsers beantwoorden dit met mitrailleurvuur, we blijven de hele dag binnen.
- 24 Maart In Boven-Leeuwen zijn weer Duitsers geweest, twee van hun waren achter gebleven en hadden zich bij de fam. van Mourik, aan de dijk verstoppt. Ongeveer half negen 's avonds kwamen ze te voorschijn en eisten eten. Toen ze gegeten hadden, moest één van de gebroeders van Mourik mee met hun, om de stellingen van de Engelsen aan te wijzen. De mannen weigerden echter, hierna ontstond 'n vechtpartij, waarbij van messen en revolvers gebruik gemaakt werd. Doordat één van de Duitsers "vrij" kwam schoot hij beide broers neer.
Bij Eltink's meubelfabrieken en van de Zande, Sengers, en bij houthandel van Heck, zijn granaten gevallen.
- 25 Maart. Weer verscheidene V1's overgekomen. In Dreumel zijn er 4 Neergekomen.

- 25 Maart Bij secretaris Hol viel 'n granaat in het huis, in de kloostertuin kwamen er 3 terecht, op de speelplaats van de jongensschool vielen 2 granaten. De Engelsen schieten vanavond fosforgranaten op Echteld, de hele overkant brandt.
- 26 Maart Vannacht kwamen elk uur 6 à 7 V1's over, verschillende liepen slecht, en vielen dan ook prompt neer. Tiel is weer hevig beschoten door de Engelsen.
- 28 Maart Vannacht zijn hier Duitsers over geweest, J Kooymans werd door z'n been geschoten. De kwaliteit van de V1's schijnt er niet op voor uit te gaan, wel de kwantiteit, vannacht zijn er weer veel over gekomen. 10 V1's zijn er vandaag in de gemeente gevallen.
- 29 Maart Wamel is zeer zwaar beschoten, geen gewonden. Ook Beneden-Leeuwen heeft, hoewel in mindere mate, zijn portie ook gehad.
- 30 Maart 't Begint alweer vroeg vandaag, om 8 uur vallen hier de eerste granaten al, Adriaan Vermeulen, de melkman, is getroffen door 'n scherf van een granaat, die bij Ant. Zondag door 't dak viel. Vandaag ook weer mitrailleurvuur over de dijk. Vannacht zijn er Duitsers in "de Pas" geweest.
- 31 Maart Adriaan Vermeulen is vandaag aan zijn verwondingen overleden.
- Vannacht hebben alle posten van de Engelsen en ondergrondse groot alarm gehad, men verwachtte een grotere overkomst van Duitsers als gewoonlijk.
- 2 April Vandaag hoorden we over de radio verscheidene plaatsen noemen, welke al bevrijd waren, in de achterhoek: Winterswijk, Aalten, Terborg, Dinxperlo, ook Enschede. Het nieuwe offensief op "t Eiland", de Over-Betuwe, kunnen we van hieraf goed zien en de kanonnen goed horen. Verschillende zoeklichten zoeken de lucht af naar vliegtuigen, dit is voor ons een mooi gezicht. De Duitsers zijn vannacht bij Druten weer over geweest, ze hebben de kapitale boerderij van Van Zoelen in brand gestoken en de bewoners belet 't vee en de inboedel te redden. Hier verbrandden: 3 Hengsten (een hengst was kortgeleden gekocht voor Fl. 23000,=) en 23 koeien en 5 paarden (merries). De Engelsen zijn er direct naar toe gegaan, 1 Engelsman sneuvelde en 2 Duitsers

4 April

Veel granaten gevallen in Beneden-Leeuwen.
De Engelsen vertrekken vandaag weer, richting
Arnhem, zeggen ze zelf.

6 April

Vader is vandaag naar Nijmegen geweest, 't is een
ontzettende drukte van jeeps, tanks, en pantserwagens.
Bij het oversteken moet men soms wel een half uur
wachten.

Als aflossing van de Engelsen, zijn bij ons Belgische
soldaten gekomen.

7 April

De hele nacht hebben de Belgen geschoten op de
overkant, met granaten en mortieren.

Over de radio horen wij dat Zutphen bevrijd is.

De Duitsers hebben aan de overkant een zodanig
rookgordijn gelegd, dat elk uitzicht voor de Belgen
ontnam.

11 April

Bij van de Zande's meelfabrieken en Salet's
meubelfabrieken zijn granaten gevallen, al het
weermachtshout, dat bij Salet opgeslagen lag gaat
in vlammen op. Bij van de Zande wordt één persoon
gedood en 5 gewonden zijn te betreuren. 2 Paarden
werden op slag gedood, doordat een granaat in de
stal terecht kwam.

12 April

Vanmiddag beginnen plotseling mitrailleurs te
schieten, direct daarop vallen hier zeer veel
granaten, ook 't zware geschut van de Engelsen mengt
zich in 't lawaai. Een leven als een oordeel. We
zitten allemaal in de kelder, 't was alsof de wereld
verging, overal hoorden we de scherven tegen aan
ketsen, kogels floten door de lucht. Dit duurde
ongeveer twee uur.

'sAvonds wordt Arnhem zwaar gebombardeerd, als we
naar de dijk gaan kunnen we dit goed zien.

In de Betuwe brandt 't 'savonds ook weer. Tegen
zes uur stijgt een dikke grijze rookkolom boven Tiel
omhoog, de lucht is hier grijs van de verbrande
papieren, sommige stukken zijn nog leesbaar en 't
blijkt al gauw dat 't bankgebouw in brand staat.

'sAvonds hangt boven IJzendoorn een rode gloed.....

Adriaan VERMEULEN.

geb. 9 September 1926 te Beneden-Leeuwen.

Door oorlogsgeweld om het leven gekomen

31 Maart 1945, in het "Canisius"
ziekenhuis te Nijmegen.

- 10 April Men zegt hier dat in IJzendoorn de kerk en omliggende boerderijen afgebrand zijn. Vanmiddag doet zich hier een ernstig ongeluk voor, dat aan één persoon 't leven kost. Bij de fam. Bronmans zitten verschillende Belgische soldaten in de keuken hun geweren schoon te maken, opeens gaat de trekker van 'n geladen....geweer af, de kogel trof een kind van Bronmans in de hals en 'n militair in 't been. Om 8 uur 'savonds vallen hier weer veel granaten.
- 16 April Rond 12 uur vallen in "dePas" weer veel granaten, W. van Gelder werd hierbij gewond door scherven, welke in 't ziekenhuis verwijderd worden.
- 17 April Weer veel granaten op deze kant. Bij Jac. van de Ven is 'n kleine jongen gewond, en naar Nijmegen gebracht. (Ziekenhuis)
- 20 April Weer veel granaten op Leeuwen. W. Jacobs kreeg scherven in de rug, en is naar Nijmegen, 't ziekenhuis vervoerd..
- 28 April De eerste vredes geruchten doen vandaag de ronde.
- 29 April Vannacht zijn de Duitsers weer n's over geweest, 1 Duitser gedood, en een gevangen genomen, twee soldaten van de stoottroepen zijn meegenomen.
- 30 April Weer granaten op Leeuwen. Hier liggen op dit ogenblik niet veel Engelsen,
- 1,2,3, Mei Deze dagen geen schot gevallen, ook granaten bleven uit.
- 4 Mei. Weer geen schot gevallen. Om 8.15 uur 'savonds nog steeds geen extra nieuws van radio oranje. Direct na deze berichten zetten we de Belgische zender aan, ook niets apart, we draaien de knop maar om. Maar nog geen 5 min, later komt Toon Hol, onze buurman, binnen met 't grote nieuws, dat Denemarken, N.W. Duitsland en West Nederland, gecapituleerd hebben. De Belgische zender had dit op 't laatste moment van de berichten bekend gemaakt. Nu zetten we "Herrijzend Nederland" weer aan en die maakt 't nu ook bekend.

- 4 Mei Iedereen loopt de straat op. In een ogenblik is 't een drukte van belang.
- 5 Mei Vandaag wordt er niet gewerkt. .
Bedden worden uit de kelders gehaald en iedereen gaat weer boven slapen. Vandaag is de dag waarop we zolang gewacht hebben.
- 7 Mei Een jeep en vrachtauto botsten tegen elkaar op de hoek bij G. Sengers, een kapitein, bestuurder van de jeep, breekt hierbij beide benen, een militair een been gekneusd.
- 8 Mei De N.S.Bers Beck en Drost, die gevlucht waren, worden vandaag uit de omgeving van Tiel opgehaald. Na flink afgerammeld te zijn, worden ze weer verder gebracht.
- 9 Mei Er worden weer N.S.B.ers opgehaald en weggebracht, op dezelfde manier.
- 13 Mei Alle stoottroepen vertrekken vandaag, met alle toebehoren.
Nu is alle militairisme hier weg.
